

**ВИКОНАВЧИЙ ОРГАН КИЇВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ
(КИЇВСЬКА МІСЬКА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ)
ДЕПАРТАМЕНТ КУЛЬТУРИ
КОЛЕДЖ ХОРЕОГРАФІЧНОГО МИСТЕЦТВА
«КИЇВСЬКА МУНІЦИПАЛЬНА АКАДЕМІЯ ТАНЦЮ
ІМЕНІ СЕРЖА ЛИФАРЯ»**

**ХОРЕОГРАФІЧНА КАРТИНА «ТІНІ СВІДОМОСТІ»
(за мотивами книги Деніеля Кіза
«Тасмнічі пригоди Біллі Міллігана»)**

**Пояснювальна записка до кваліфікаційної роботи
(творчого проєкту)
на здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти**

Здобувача вищої освіти 2 курсу
2К групи **Надененко Єлизавети
Ігорівни**

Керівник:
Заслужений артист України,
доцент кафедри хореографічних
та мистецьких дисциплін, голова
Художньої ради КМАТ ім.
Сержа Лифаря **Дмитро
КЛЯВІН**

Рецензент:
Надія ЯТЧЕНКО

Захищено на засіданні екзаменаційної комісії
Протокол № _____ від _____ р.

Київ, 2025

ЗМІСТ

ВСТУП	3
АНАЛІЗ ДЖЕРЕЛЬНОЇ БАЗИ	6
1. Аналіз літератури та джерел, що використовувались при реалізації творчого проєкту.....	6
2. Джерело постановки	7
3. Обґрунтування композиційно-драматургічної побудови твору	9
ХУДОЖНЬО-АНАЛІТИЧНІ ВІДОМОСТІ ТВОРЧОГО ПРОЄКТУ «ХОРЕОГРАФІЧНА КАРТИНА “ТАЄМНИЧІ ПРИГОДИ БІЛІ МІЛЛІГАНА”»	11
1. Лібрето	11
2. Форма, жанр, стиль. Ідейно-тематичний аналіз	12
3. Композиційно-архітектонічна побудова	13
4. Дійові особи та їхня характеристика	14
5. Характеристика музичної основи хореографічного твору	15
6. Сценарно-композиційний план	18
7. Сценографія творчого проєкту	19
ВИСНОВКИ	22
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	23
ДОДАТКИ	25

ВСТУП

Обґрунтування вибору теми творчого проєкту

Свідомість людини – складний і багатогранний феномен, який хвилює як науковців, так і митців протягом багатьох століть. Особливої актуальності та важливості тема набуває у світлі дослідження психологічних розладів, зокрема дисоціативного розладу ідентичності, що став основою художнього твору американського письменника Деніела Кіза «Таємничі пригоди Біллі Міллігана». Образ головного героя, в якому співіснують десятки особистостей, кожна з яких має власну історію, характер і пластику, є глибоко драматичним та надзвичайно сценічним з точки зору хореографічного втілення.

Хореографічна картина «Тіні свідомості» є авторським баченням візуалізації дослідження внутрішнього світу героя через призму мистецтва і хореографії. Через свою багатогранність, різнохарактерні образи і пластики, у герої переплітаються історії особистостей, що формують невидимий світ «внутрішніх голосів», які фактично формують цілісну, надзвичайну особистість.

Мета творчого проєкту – створення хореографічної картини за обраною темою, яка відображає багатогранність людської психіки.

Завдання творчого проєкту:

- реалізувати на практиці мету творчого проєкту;
- обґрунтувати теоретичні основи творчого проєкту;
- розкрити ідейно-тематичне та композиційне рішення постановки;
- обґрунтувати засоби художньої виразності творчого проєкту.

Новизна творчого проєкту полягає в:

- оригінальній концепції поєднання хореографічного мистецтва з елементами психологічного театру;
- режисерських, лексичних, сценографічних знахідках, що базуються на втіленні багатовимірності внутрішнього образу головного героя

через пластику;

- застосування авторських методів, зокрема: побудові емоційної структури кожної сцени відповідно до внутрішнього стану окремої особистості героя, використання психофізичних вправ для глибокого розуміння сутності кожного з персонажів, поєднання форм балетмейстерської роботи;

- побудові сучасної постановки, заснованої на внутрішньому конфлікті героя через трансформацію його станів.

Практичне значення творчого проєкту

Хореографічна картина «Тіні свідомості» може бути продемонстрована як в театральному залі, так і на камерних сценах. Вона є прикладом новочасного підходу у хореографії, орієнтованого на глибоке осмислення змістовності людської душі та її психологічного змісту.

Проєкт може бути використаний як методичний матеріал для вивчення можливостей хореографії в аспекті сучасних психологічних досліджень і стати корисним для теоретиків хореографічного мистецтва.

Участь танцівників у проєкті сприяє підвищенню їх виконавського рівня, розширенню акторського діапазону і розвитку здатності працювати із психологічно-складними ролями, опановуючи нові техніки емоційного переживання стану героя.

Очевидною є просвітницька та виховна роль творчого проєкту, який надає можливість танцівникам та глядачам осмислити актуальність проблеми розщеплення особистості, трансформованої у психологічно насичений сценічний матеріал.

Апробація творчого проєкту

Більшу частину творчого проєкту було продемонстровано та перевірено під час передзахисту кваліфікаційної роботи на платформі ZOOM через демонстрацію на екран у великій залі КМАТ імені Сержа Лифаря. Загальна робота буде продемонстрована під час захисту кваліфікаційної роботи (творчого проєкту).

Структура та обсяг пояснювальної записки

Пояснювальна записка складається зі вступу, аналізу джерельної бази, художньо-аналітичних відомостей, висновків, списку використаних джерел (12 найменувань), додатків (5 позицій). Загальний обсяг роботи – 29 сторінок, з них основного тексту – 22 сторінки.

АНАЛІЗ ДЖЕРЕЛЬНОЇ БАЗИ

1. Аналіз літератури та джерел, що використовувались при реалізації творчого проєкту

Для втілення хореографічної картини «Тіні свідомості» було використано комплекс літературних, наукових, мистецьких та аудіовізуальних джерел, які дозволили глибше дослідити тему дисоціативного розладу ідентичності та реалізувати її у хореографічному контексті.

Основним художнім джерелом для постановки стала книга Деніела Кіза «Таємничі пригоди Біллі Міллігана». Цей документальний роман описує життя людини, яка страждає на хворобу множинної особистості та яку звинувачено у численних злочинах. Кожна з двадцяти чотирьох особистостей, що мешкали у його свідомості, мала свої особливості поведінки, темпераменту, голосу, навіть фізичної моторики. [3] Оскільки роман оснований на реальній історії і його автор, Деніел Кіз, особисто спілкувався зі стрижневою особистістю і фахівцями, що були причетні до цієї справи, читач отримує деталізований матеріал з увагою до дрібниць, психологізму кожної особистості та візуальної складової історії.

З метою глибшого розуміння досліджуваного феномену, було також проаналізовано низку науково-популярних і психологічних джерел, що розкривають цю тему. Особливу увагу приділено літературі з теми психосоматики, нейропсихології та клінічної психіатрії. [1] Вивчення таких матеріалів дозволило осмислити безупинні трансформації поведінки персонажа, які в авторській хореографії демонструються через зміну хореографічних рухів, акторської майстерності, динаміки і малюнків.

З мистецтвознавчої точки зору, корисними стали джерела з аналізу сучасної хореографії, зокрема сценічних практик, що працюють з темами внутрішнього стану, психологічної напруги та образної абстракції. Наукові праці в галузі психіатрії та нейропсихології, такі як: Клименко І.С «Тілесно-орієнтована психотерапія в роботі з дисоціативними розладами у

військовослужбовців» та Мозгова Г.П., Ханецька Т.І., Якимчук О.І. «Психосоматика: психічне, тілесне, соціальне» допомогли глибше зрозуміти психологічну природу персонажів. Праці Пастухова О.А. «Сучасний танець як синтез засобів мистецької виразності», Савчин Л. М. «Мистецтво хореографії як засіб інтеграції студентської молоді до європростору» та інші стали допоміжними засобами в інтеграції глибоких психологічних понять у хореографічну картину.

Окрему увагу було приділено вивченню режисерських і балетмейстерських прийомів трансформації драматургії у фізичний рух. Було проаналізовано постановки сучасного танцювального театру, в яких порушуються теми внутрішніх голосів, ізоляції і пошуку власного «Я». Також у фокусі проведених досліджень — вивчення принципів роботи з простором, музикою, груповою взаємодією і реквізитом, що дало змогу створити цілісну хореографічну картину, де кожен елемент сприяє глибшому вираженню психологічної теми.

2. Джерело постановки

Натхненням для створення хореографічної картини «Тіні свідомості» став роман американського письменника Деніела Кіза «Таємничі пригоди Біллі Міллігана». Це документальний наратив, який поєднує глибоке психологічне дослідження з елементами біографічного оповідання. Головною фігурою цієї історії є справжня особа: Вільям Стенлі Мілліган, перша людина в американській історії, яка була виправдана за всі скоєні злочини, будучи виправданою через діагностований дисоціативний розлад ідентичності. За оригінальною історією Біллі має 24 особистості, але для хореографічної реалізації твору було обрано найяскравіші 3 індивіда, які відображають особистість Біллі як найвпливовіші персонажі його внутрішнього світу.

Походження книги — багаторічні дослідження хвороби Біллі Деніелом Кізом, які включали особисте спілкування з головним героєм, його лікарями,

психіатрами, адвокатами, а також з іншими людьми, пов'язаними з його історією. Інструменти, використовувані автором, були дуже ефективними для написання роману, адже вони дозволили автору надзвичайно точно й глибоко описати психологічний стан героя. Також був описаний механізм і причини формування множинних рис особистості та внутрішніх конфліктів між ними, що дало більше розуміння про місце кожної з них у Біллі. [3]

Власне ця багатогранність і стає художньою основою танцювального втілення образу. Не менш важливим фактором є те, що розлад розвивається внаслідок психічної травми в дитинстві, а танець у виставі відображає не лише поліфонію свідомості, а й глибоку внутрішню травму, яка лежить в основі розколу особистості. Саме цей метафоричний рівень дозволяє звернутися до тем тілесної пам'яті та тілесного афекту – основи хореографічної драматургії цього проєкту.

Образ Біллі в його сценічному втіленні – це узагальнений образ людини, що перебуває у глибокій внутрішній кризі. Пластика героя не є прямою інтерпретацією конкретних сцен і подій, що описані у книзі, вони є символічним відображенням внутрішнього стану: ізоляції, паніки, порожнечі, боротьби, захисту та прийняття. В окремих подіях динаміка переходу від однієї особистості до іншої простежується зміною персонажів, кожен з яких має власні рухові якості, рухові енергії, образи, ритми і динаміки.

У роботі також простежуються структурні принципи, що нагадують психологічні цикли змін у свідомості: від контролю до хаосу, від конфлікту до спокою і до руйнування. Таким чином образ Біллі стає сценічною метафорою людини, яка навіть у стані шизофренії намагається шукати зцілення через самоусвідомлення.

У сценічному плані джерело твору перетворюється на пластичну форму – танцювальну картину, в якій тіло танцюриста виступає носієм не лише техніки, а й змісту. Через аранжування глядачі можуть зрозуміти, що книга виражає словами: що відбувається в глибинах людського розуму, поза межами логіки, у темряві підсвідомості, у «тіні свідомості».

Таким чином, роман «Таємничі пригоди Біллі Міллігана» став не лише літературним джерелом, а й каталізатором для створення танцювальної мови, заснованої на психологічній драмі, пам'яті тіла, емоційності та пошуку внутрішньої гармонії через мистецтво руху.

Необхідно зазначити, що вибір саме цього літературного джерела ґрунтувався не лише на глибині його змісту, а й на універсальності тематики. Боротьба з собою, внутрішній розлад, пошуки ідентичності – ці теми актуальні для багатьох людей сучасного суспільства, тому мають потужний сценічний потенціал.

3. Обґрунтування композиційно-драматургічної побудови твору

Для створення цього проєкту був обраний саме формат хореографічної картини, тому що він найбільше може передати глибокі та складні внутрішні процеси героя, не обмежуючись класичною сюжетною лінією. Ця форма передбачає наявність кількох сюжетів, пов'язаних не прямою послідовністю подій, а загальними ідеями та внутрішніми психологічними структурами. У даному випадку – це змінний стан свідомості, боротьба між різними сторонами особистості, занурення у власну «підсвідомість», у власне «я». Такий підхід дозволяє зосередити увагу на значенні людини у власному світі, символіці та емоційному наповненні кожної сцени.

Жанр хореографічної картини визначено як психологічна драма, що відповідає характеру літературного джерела – роману, в основу якого покладено дослідження людської психіки. Психологічна драма в танцювальному мистецтві вимагає делікатного поводження з емоційними станами і глибокого розуміння природи образу. Проблема внутрішньо особистісного конфлікту в цьому творі дозволяє створити більш глибоку та змістовну мову танцю.

Основним сценічним стилем було обрано сучасну танцювальну хореографію, що переплітається з елементами класичного танцю і неокласики,

синтезуючись в одне ціле, виконуваний стиль дозволяє гнучко використовувати психологічні теми, трансліюючи їх через німий перформанс.

Лексика твору базується на протиставленні: стиснення – розтягування, імпульс – уповільнення, управління – хаотичний рух. Для кожного персонажа головного героя була створена окрема система рухів, що відображає його індивідуальність. До прикладу, рухи одного персонажа ривчасті, з «грубим» ритмом і великою кількістю акцентів жестів, а рухи іншого – плавні, ніжні, заспокоюючі. Також під час постановчих репетицій була використана психофізична імпровізація, яка дозволяла виконавцям інтуїтивно виявити потрібні рухи і зрозуміти, як їхні тіла виражають емоційні стани.

Хореографічна лексика побудована на рухах, які не лише відповідають усталеним канонам танцю, а й наповнені змістом: опущена додолу голова – як знак розгубленості й неусвідомленості, згортання тіла – як жест самозахисту, пауза – як завмирання свідомості. Рухи очей, долонь, фокусування погляду та дихання також відіграють важливу роль, оскільки є невід’ємною частиною пластичного висловлювання.

ХУДОЖНЬО-АНАЛІТИЧНІ ВІДОМОСТІ ТВОРЧОГО ПРОЄКТУ
«ХОРЕОГРАФІЧНА КАРТИНА
“ТАЄМНИЧІ ПРИГОДИ БІЛЛІ МІЛЛІГАНА”»

1. Лібрето

Історія про людину, яка живе не одна в собі. Його звати Біллі. Але їх дуже багато. Він просто тіло. Репозиторій. Порожнина. Інші живуть у ньому, діють замість нього, говорять його голосом. А його власна свідомість постійно втрачає контроль.

Його тіло – це поле бою. Стілець – це його в’язниця. Його тягар, що змушений приймати кожного з них. Це їх реальність. Тут мешкають ті, хто має над ним верх. А Біллі – лише носій, порожній простір.

Кожна особистість тут, щоб підтримувати життя Біллі, надавати йому сенс. Але чи потрібно це йому?

Артур хоче кращого для Біллі. Він хоче допомогти, навчити, захистити від хаосу. Він не сперечається – він керує. Світ навколо нього сповільнюється.

Рейджен хоче влади і вважає, що завжди знає як найкраще. Але чи дійсно це так? Він є найстрашнішою загрозою для Біллі, вбивцею. У ньому – сила, у ньому – страх, що замаскований під агресію. Світ навколо нього стискається.

Та дещо світле все-таки знаходиться в його душі. Лагідна, м’яка, ніжна, мов промінчик Сонця серед нескінченної ночі – Адалана. Вона – м’якість у середовищі боротьби. Кожен її дотик повертає Біллі до справжнього життя, до справжнього себе. Її рухи – це його дихання. Вона не тримається за владу, нічого не вимагає. Її роль – не панувати, а нагадувати: у Біллі є й чутливість, і мрія, і незагоєна рана.

Та його простір вимагає нових змін. Вони перетікають одне в одного – мов сторінки в книзі, яку ніяк не можна дочитати. І кожен хоче бути останнім. Кожен хоче залишитись назавжди.

І коли його тілу стає тісно, розум починає руйнуватися. Рухи стикаються. Не вистачає дихання. Все змішується. Це вже не наступний етап, а свідомість,

яка більше не може вмістити в собі всіх.

У цю мить — на межі вибуху й тиші, коли все здається таким туманним...

Чи вистачить йому сили... просто бути собою?

2. Форма, жанр, стиль. Ідейно-тематичний аналіз

Форма – хореографічна картина.

Жанр – психологічна драма.

Стиль – сучасна хореографія у поєднанні з контемпорарі, психофізичного театру та імпровізації.

Час дії – умовна сучасність.

Місце дії – свідомість, психологічний простір головного героя.

Тема – інтрапсихічний конфлікт, боротьба за контроль над свідомістю.

Ідея – віднайти справжнє «я», прийнявши кожен свою історію, що живе всередині.

Сюжет: Хореографічна картина розповідає історію юнака на ім'я Біллі із конфліктом власного психологічного стилю. Кожна з його особистостей має власну енергію, манеру рухів і темперамент. Але проблема в тому, що співіснування у гармонії унеможливує реальне буття Біллі. Самотужки він нездатний контролювати свої думки. Він – як сцена, на якій з'являються інші, тоді як він сам залишається у тіні. Їхні рухи стають вираженням внутрішнього крику, а особистий простір стає полем битви ідентичності.

Фінальна сцена – кульмінація внутрішньої напруги. У ній Біллі опиняється перед своїм останнім, можливо, єдиним вибором – зупинити цей нескінченний рух, хаос і боротьбу. Його тіло висить у порожнечі – як символ виснаження, як мовчазний фінал. Його оточують люди, яких він привів із собою. Вони не стримують, не рятують, не відштовхують. Вони підтримують. І кожен – вперше мовчить.

Але питання залишається відкритим. Це смерть? А може очищення? Чи початок чогось нового? Глядач не отримає остаточної відповіді. Відкритий фінал дозволяє кожному побачити власну тінь, страх і повернення до себе

глибокого.

Надзавдання – попри хаос і стан власного когнітивного дисонансу віднайти внутрішню точку рівноваги.

Конфлікт – боротьба одночасно протилежних і взаємовиключних особистостей за контроль над одним тілом.

Наскрізна дія – захистити себе, пройти через внутрішню боротьбу та навчитися приймати кожен думку, утворену внаслідок тих чи інших подій.

3. Композиційно-архітектонічна побудова

Експозиція – Біллі сидить на стільці в центрі сцени. Його постать майже нерухома. Простір наповнений тишею – символом закритого внутрішнього світу. Поступово з'являються інші особистості, рухаючись навколо нього, як тіні.

Зав'язка – вихід Артура. Його рухи чіткі, структуровані та стримані. Він спілкується з Біллі, демонструючи почуття організованості та намагаючись навчати. Внутрішній простір Біллі набуває впорядкованості.

Етапи розвитку дії:

- З'являється Рейджен. Його рухи контрастні та вибухові, він замінює Артура. Простір напружується, динаміка зростає. Відбувається міжособистісний конфлікт Рейджена і Біллі. Рейджен кидає головного героя і покидає «сцену» (свідомість Біллі);
- Адалана входить тихо й делікатно. Вона торкається Біллі, ніби виліковуючи його, намагаючись загоїти його рани. Вона танцює з Біллі, щоб повернути його до себе, але ненадовго.

Кульмінація – Біллі докладает всі зусилля, щоб віднайти справжнього «себе». Його соло – це останній внутрішній діалог і пошук себе.

Розв'язка – стілець стає символом в'язниці для Біллі. Він втомився нести цей тягар і усвідомлює, що прив'язаний до стану власної приреченості. А всі навколо – лише мовчазні свідки невимовних страждань.

Фінал – останні дії Біллі свідчать про акт самогубства. Його тіло піднімається на стілець, руки тягнуться до петлі і обертають її навколо шиї. Для режисера цей момент є метафорою самознищення, моменту коли герой втрачає нитку свідомості і не може витримати свою ношу. Але фінал залишається відкритим, адже смерть для одних є вивільненням для інших. Глядач має право побачити у цьому те, що резонує з його власною історією.

4. Дійові особи та їхня характеристика

Біллі Мілліган – 26 років, стрижнева особистість, замкнений, емоційно нестабільний, чутливий.

- Розгублений – не розуміє, що відбувається всередині нього, і живе у постійному страху втратити контроль.
- Ізольований – недостатній контакт із зовнішнім світом, перебуває у власному психологічному просторі.
- Чутливий – має глибокі почуття, але не завжди їх може висловити.
- Втомлений – нести тягар не лише власної долі, а й внутрішніх голосів інших.

Артур – 22 роки, англієць. Розважливий, ніколи не дає волі відчуттям. Затятий консерватор і прихильник капіталістичного ладу.

- Раціональний – керується логікою, плануванням і розумовим аналізом.
- Стриманий – завжди контролює емоції та ситуації.
- Перфекціоніст – не визнає хаосу і намагається «впорядкувати» внутрішні системи.
- Педантичний – має все контролювати, навіть думки.

Рейджен Вадаскович – 23 роки. Хранитель ненависті. Ім'я Рейджен утворене з двох англійських слів «rage» і «again», які мають значення «лють» та «знову». Югослав. Добре володіє прийомами карате. Комуніст і атеїст. Мав справу зі злочинцями й наркоманами. Перебирає на себе контроль над свідомістю Міллігана в небезпечних місцях.

- Сильний – його основою є фізичне домінування, потужна постава та

рвучкість.

- Агресивний – спілкується через силу, часто не стримуючи емоцій.
- Владололюбний – прагне влади і готовий зробити все, щоб її отримати.
- Домінуючий – має найбільшу силу серед всіх особистостей і тільки він знає, як і коли її використовувати.

Адалана – 19 років. Сором'язлива, тендітна, жіноча. Вона – втілення невинності Біллі, найчистішої частини його внутрішнього світу. Вона – його медитація. Поетична, пише вірші.

- Мрійлива – живе у світі, повному уяви, спогадів і бажання бути потрібним.
- Тиха – її рухи ледве чутні, вона як дихання.
- Ніжна – вона є відображенням жіночності, чуйності та співпереживання.
- Вразлива – боїться бути забутою або покинутою.

5. Характеристика музичної основи хореографічного твору

Музичне оформлення є одним з ключових елементів атмосфери твору. Воно являє собою повноцінний драматургічний компонент, що визначає ритм, емоційність і структурну динаміку всього твору. Музичний супровід включає твори в стилях: ембієнт, оркестрова, агресивна електроніка, неокласика та мінімалізм. Ці стилі торкаються тем психологічної напруги, створюють загадкову атмосферу, контрастуючи між собою, щоб із точністю передати переживання головного героя.

Кожна сцена має свій музичний лейтмотив, пов'язаний з характером людини на сцені. Наприклад, у сценах Артура музика чітка, з логічною послідовністю, майже математичною, у сценах Рейджена – музика імпульсивна, з акцентами та агресивні ритмічні спалахи. Сцена Адалани супроводжується ніжною, вразливою, а іноді навіть тривожною, що створює ефект відлуння пригнічених емоцій Біллі.

Хореографічна картина «Тіні свідомості» створена на музику сучасних композиторів, зокрема Олафур Арнальдс, Арво Пярт, Вірджинію Айєлло і Макс Ріхтер.

Олафур Арнальдс – ісландський композитор і продюсер, лауреат премії BAFTA. Відомий тим, що розширює межі музики завдяки унікальному поєднанню органічних та електронних звукових ландшафтів. [] Його творчість часто базується на мінімалізмі, тиші, м'якій гармонії та відлунні простору. Музика Арнальдса має медитативний характер і читається як внутрішній монолог.

Арво Пярт – знаковий композитор свого покоління. Пройшовши шлях засвоєння ультрасучасних технік написання музики, він врешті випрацював власний стиль, в основі якого – глибоко емоційне проживання філософсько-релігійних тем. [10] Його музика глибоко духовна, здатна створити відчуття очищення всередині сцени, відчуття часу, що зупинився, або моменту внутрішньої зосередженості.

Вірджиніо Айєлло – сучасний композитор і піаніст з Італії. Він часто використовує стилізовані образи, як, наприклад, у творі «Van Gogh», музичному портреті внутрішньої крихкості та швидкоплинної краси. Айєлло поєднує історичний мінімалізм, натхненний такими письменниками, як Ерік Саті, Філіп Гласс і Арво Пярт, з елементами джазу, щоб створити драматичні музичні полотна з глибиною та багатошаровістю. Він також активно пише музику до кіно.

Макс Ріхтер – один із найвпливовіших сучасних композиторів, який поєднує класичну техніку з електронними технологіями. Його творчість охоплює широкий діапазон емоцій і жанрів, часто створюючи драматичні оповіді за допомогою музики. [9] Це композитор, у творчості якого вдається знайти баланс між класичною музикою та сучасним електронним звуковим дизайном.

Сцена 1. Вступ. Порожнеча Біллі.

Музика: Olafur Arnalds – «Undir».

Перший епізод танцювальної сцени починається в повній тиші та зосередженості. Біллі розташований по центру зали на стільці. Навколо його і всередині панує порожнеча. Обрана композиція допомагає створити

атмосферу замкнутості, застигlosti в часі, самоізоляції. Початковий звук плавний і неритмічний, з майже непомітним розвитком. Повільна гармонія в поєднанні з переривчастим ритмом змушує глядачів відчувати, що вони не поза героєм, а всередині героя.

Сцена 2. Поява Артура.

Музика: Olafur Arnalds – «Undir».

Музика перетворюється на більш чітку, зрозумілу, логічну. Композиція надає відчуття зацікавленості, ритмічний малюнок рівний, структурований, як і хореографія персонажів. Артур закінчує своє панування в Біллі.

Сцена 3. Боротьба Рейджена і Біллі.

Музика: Arvo Part – «Fratres for Violin, String Orchestra and Percussion» (виконання: Gil Shaham, Симфонічний оркестр Готенбургу).

На сцену, в фізичному і ментальному розумінні (внутрішній світ Біллі), виходить Рейджен. Його рухи точні, логічні та контрольовані. Музика Арво Пярта побудована на постійно мінливих ритмічних формулах, які підкреслюють відчуття структури. Ця композиція додає сцені відчуженості, точності та притаманної дисципліни. Прозорі арпеджіо скрипки звучать як спроба «розібратися» у внутрішньому хаосі Біллі. Відбувається боротьба Міллігана за свою особистість, намагаючись витіснити зло із себе. Але Рейджен перемагає, він залишає Біллі наодинці. Знову.

Сцена 4. Поява Адалани.

Музика: Virginio Aiello – «Van Gogh».

Цей епізод характеризується емоційною тонкістю. Адалана спокійна, ніжна і тиха. Її пластика плавна, з дихаючими переходами. Саме ця лірична, м'яка, трохи меланхолійна музика дозволяє передати жіночність і вразливість цієї особистості. Твір викликає швидкоплинні спогади, втрачене тепло і мрії. Звук фортепіано створює ефект задушевної розмови з самим собою.

Сцена 5. Соло Біллі. Фінал.

Музика: Max Richter – «Infra 4».

Цей момент найдраматичніший. Тіло Біллі виражає крик, внутрішнє

тремтіння, боротьбу. Музика Ріхтера починається з пульсуючого ритму, який потім наростає. Струни звучать інтенсивно, рухливо, але водночас відсторонено – як відлуння власної свідомості. Ця композиція дозволяє створити ефект душевного колапсу, психічного зриву, втоми, бажання припинити внутрішню боротьбу. Біллі у власній в'язниці. В'язниці свого розуму.

6. Сценарно-композиційний план

Сцена	Сцена	Учасники	Музика	Світло	Тривалість
1	Вступ. Порожнеча Біллі	Біллі Мілліган; Артур, Рейджен, Адалана (виступають як тіні)	Фрагмент з Olafur Arnalds — «Undir».	Приглушене, сіро-холодне	00:00 00:47
2	Поява Артура	Біллі Мілліган, Артур	Фрагмент з Olafur Arnalds — «Undir».	Локальне біле, світлий тон	00:48 02:55
3	Боротьба Рейджена та Біллі	Біллі Мілліган, Рейджен	Фрагмент з Arvo Part — «Fratres for Violin, String Orchestra and Percussion».	Спалахи червоного. Темний тон. Затемнення коли Рейджен йде зі сцени.	02:55 05:24
4	Поява Адалани	Біллі Мілліган, Адалана	Virginio Aiello — «Van Gogh».	Тепле розсіяне світло, рожеві, бежеві відтінки	05:25 08:27
5	Соло Біллі. Фінал	Біллі Мілліган; Артур, Рейджен, Адалана (виступають як тіні)	Фрагмент з Max Richter — «Infra 4».	Розсіяне сіре світло зі спалахами, коли Біллі виконує певні рухи тематики кожного персонажа. Промінь на обличчя Біллі, коли той стає на стілець.	08:28 11:14

Загальна тривалість – 11:14

7. Сценографія творчого проєкту

Сценографія вистави витримана в аскетичному мінімалістичному стилі, максимально зосереджуючи увагу глядачів на тілесному вираженні та внутрішньому наповненні образів. У центрі сценічного простору розміщено стілець – єдиний предмет, який виступає центральним символом постановки. Стілець не просто виконує функцію реквізиту – він втілює самого Біллі, є образом його свідомості, яку заповнюють інші особистості. Біллі зображений як персонаж, який перебуває всередині себе і не здатний контролювати реальність. Тому його тіло стає простором для інших, які допомагають Біллі вижити у такому складному, багаторівневому і незрозумілому для нього світі.

Композиційний підхід твору не базується на лінійному сюжеті. Структура сцени розвивається вздовж внутрішньої психоемоційної подорожі – через накопичення, протиставлення та взаємопроникнення станів. Кожен епізод побудований за принципом переходу від одного «я» до іншого, і глядач занурюється в мозаїчну, нестійку картину свідомості. Твір не має чіткого початку і кінця в традиційному розумінні – він існує як безперервний потік образів і переживань.

Костюми

Біллі одягнений у вільну світлу футболку і чорні штани. Костюм підкреслює стан «нейтральності» – воно як би «полотно» для інших особистостей. Одяг немає яскравих деталей, які б відволікали увагу від «простоти» костюму. *(див. Дод. А)*

Артур – біла сорочка, класичні чорні брюки. Охайна зачіска. Імідж чітко організований та «академічний». Колірна гамма – білий й чорний, які передають логіку, чистоту та контроль. Немає зайвих елементів. *(див. Дод. Б)*

Рейджен – чорний гольф, чорні штани. Розтріпане волосся. Костюм виражає «темну сторону» Біллі – його найпотаємніші кутки свідомості. *(див. Дод. В)*

Адалана - рожевий купальник, повітряний довгий хітон світло-

фіолетового кольору. Волосся охайно зібране в гульку. У костюмі відображене відчуття легкості, невинності, ніжності. (*див. Дод. Г*)

Реквізит (*див. Дод. Б*)

Декорації відіграють важливу роль у балетних виставах, створюючи візуальний фон для історії та танцю. Вони можуть бути простими або складними, реалістичними або абстрактними, але завжди повинні слугувати для підкреслення настрою, теми та дії вистави.

Протягом усієї постановки у центрі сценічного простору розміщено стілець – єдиний предмет, який виступає основним символом хореографічної картини. Цей реквізит втілює внутрішній світ самого Біллі, є образом його свідомості, яку заповнюють інші особистості. Кожна особистість, що сідає на стілець, «захоплює» свідомість Біллі. У фінальній частині хореографічної картини Біллі несе стілець на спині, демонструючи невимовну важкість свого буття й тягара, якого він прагне позбутися, іронічно використовуючи його для кінцевого акту самознищення.

Освітлення

Світло відіграє важливу роль у балетних виставах, адже воно може значно вплинути на візуальне сприйняття та емоційний вплив постановки. Саме тому було вирішено побудувати світловий дизайн на контрастах.

У наявній сценічній реалізації хореографічної картини «Тіні свідомості» використовується статичне нейтральне освітлення, яке не змінюється протягом вистави. Таке рішення було продиктовано умовами закритого майданчика, а також орієнтацією на пластичну експресію виконавця та використання тіла як основного засобу передачі емоцій.

Для подальшого втілення даної хореографічної картини на великих сценах з розширеними технічними можливостями, освітлення може стати більш функціональним і художньо виразним.

Наприклад, у першій сцені Біллі, коли він розташований на стільці, можна додати променеве освітлення на його фігуру. Згодом, коли інші

персонажі виходять на сцену – розсіяти світло на весь простір, зберігаючи приглушений, сіро-холодний тон.

Сцена буття Артура в особистості Біллі може супроводжуватись нейтральним світлим відтінком, зосереджуючи увагу глядачів саме на контакті персонажів і їх взаємодії.

Сцена боротьби Рейджена з Біллі може включати червоні промені, різну світлову динаміку і зберігати темні тони, демонструючи стан тривоги і напруження.

Під час дуету Біллі з Адаланою може переважати тепле розсіяне світло, рожеві, бежеві відтінки. Такий світловий тон може слугувати додатковим шаром виразності взаємодії акторів.

Фінальне соло Біллі може супроводжуватись розсіяним сірим світлом зі спалахами, коли Біллі виконує певні рухи тематики кожного персонажа. Виразним акцентом може бути світловий промінь на обличчя Біллі, коли той стає на стілець.

ВИСНОВКИ

У процесі створення та реалізації хореографічної картини «Тіні свідомості» тема дисоціативного розладу ідентичності була глибоко досліджена через призму сучасного хореографічного мистецтва. Обране літературне першоджерело – роман Деніела Кіза «Таємничі пригоди Біллі Міллігана» – став основою для формування авторської концепції сценічного твору, що досліджує багатовимірність людського розуму.

На основі аналізу мистецьких, психологічних та мистецтвознавчих джерел обґрунтовано хореографічну форму, жанрове та стилістичне рішення постановки.

Художньо-аналітична складова проєкту включає розробку сценарію, ідейно-тематичний аналіз, композиційно-архітектонічну побудову, характеристику дійових осіб, музичного оформлення та сценографії. Завдяки цьому була створена цілісна, візуально пластична мова, яка передає емоційний стан героя без використання слів.

Важливою особливістю твору є поєднання хореографії з елементами психофізичного театру, сучасної композиції та авторської методики співпраці з виконавцями, зокрема через імпровізацію та психоемоційне занурення в образи. Робота несе в собі лікувально-виховний та естетичний характер.

Хореографічна картина «Тіні свідомості» висвітлює тему боротьби людей за внутрішню цілісність у сучасному суспільстві, де люди часто втрачають себе.

Таким чином, виконання поставлених завдань підтверджує успішне втілення мети та завдань творчого проєкту, а також його значущість у контексті розвитку мистецтва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Козак Г. А., Магдисюк Л.І. Методичні рекомендації до курсу «Психологія тілесності» / Галина Анатоліївна Козак, Людмила Іванівна Магдисюк – Луцьк. – 2023. – 103 с. URL: https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/24262/1/tilesn_metod.pdf (дата звернення 28.01.2025)
2. Гречко Т. П. Загальна характеристика основних психічних станів особистості // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. Психологічні науки. - 2010. - № 3 URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadps_2010_3_18 (дата звернення 28.01.2025)
3. Кіз Д. Таємнича історія Біллі Міллігана : роман / Д. Кизи ; пер. з англ. О. Стусенко. - Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2017. - 512 с.
4. Клименко І. С., Галадза М. В., Бондарчук А. Г., Писаренко Т. В., Шльонська О. О. Тілесно-орієнтована психотерапія в роботі з дисоціативними розладами у військовослужбовців // Психіатрія, неврологія та медична психологія. - 2024. - Т. 11, № 4(26). - С. 399-410. DOI: <https://doi.org/10.26565/2312-5675-2024-26-05> (дата звернення 10.02.2025)
5. Мозгова Г.П., Ханецька Т.І., Якимчук О.І. Психосоматика: психічне, тілесне, соціальне. Хрестоматія: Навчальний посібник. - К.: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2021. - 383 с. URL: <https://enpuirb.edu.ua/server/api/core/bitstreams/6ca89485-6db3-47ac-975b-a96ae999eec9/content> (дата звернення 06.02.2025)
6. Пастухов О. А. Сучасний танець: теоретичні засади новітніх підходів до викладання / О. А. Пастухов // Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. – 2021. - № 4. – с. 118-122. URL: <http://elib.nakkkim.edu.ua/handle/123456789/3712> (дата звернення

28.01.2025)

7. Рехвіашвілі А. Ю., Білаш О. С. Мистецтво балетмейстера : навч. посіб. Київ : КНУКіМ, 2017. 152 с.
8. Савчин Л. М. Мистецтво хореографії як засіб інтеграції студентської молоді до європростору / Л. М. Савчин // *Культура і сучасність : альманах*. НАКККІМ. – 2021. - № 2. – с. 56-62.

URL: <http://elib.nakkkim.edu.ua/handle/123456789/4062> (дата звернення 28.01.2025)

Інтернет джерела:

9. Біографія. *Max Richter*. URL: <https://maxrichtermusic.com/pages/info> (дата звернення 05.02.2025)
10. Звук і тиша Арво Пярта. *Музика український інтернет-журнал*. URL: <https://mus.art.co.ua/zvuk-i-tysha-arvo-piarta/> (дата звернення 05.02.2025)
11. Virginio Aiello: Artist Spotlight. *iMusician*. URL: <https://imusician.pro/en/resources/artist-spotlight/virginio-aiello> (дата звернення 05.02.2025)
12. Walkthrough: Olafur Arnalds Stratus by Spitfire Audio. *Sample Library Review*. URL: <https://www.samplelibraryreview.com/developer-videos/walkthrough-olafur-arnalds-status-by-spitfire-audio/> (дата звернення 05.02.2025)

ДОДАТКИ**Додаток А****Костюм Біллі Міллігана**

Фото Єлизавети Надененко

Костюм Артура

Фото Єлизавети Надененко

Додаток В**Костюм Рейджена**

Фото Єлизавети Надененко

Костюм Адалани

Фото Єлизавети Надененко

Реквізит

Фото Єлизавети Надененко